

SVERIGES RUNINSKRIFTER

UTGIFNA AF

KUNGL. VITTERHETS HISTORIE OCH ANTIKVITETS AKADEMIEN

FÖRSTA BANDET

ÖLANDS RUNINSKRIFTER

GRANSKADE OCH TOLKADE

AF

SVEN SÖDERBERG och ERIK BRATE

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

1900—1906

[111410]

34. Runstens kyrka, på en pelare.

Pl. XXI. Fig. 34.

Litteratur: Rhezelius, *Monumenta Runica in Ölandia*, i konceptet onummerad, upptagen mellan 20 och 21, i utskriften under nr. 16. — Liljegren, *Runlära*, s. 213, not. 1. — Ahlqvist, *Ölands Historia och Beskrifning*, II, s. 261.

Rhezelius meddelar om denna runinskrift uti utskriften: »Uthi b:te Runestens kyrkia syns ock desse runor i höghkoren på wäggien skrifna . . . .

Ölands runinskrifter.

13

RUNSTENS KYRKA, PÅ EN PELARE, ÖL.

34.

* H E R : 4 3 4 : 1 2 1 7 1 2 1 4 .
1 1 1 : Y I R P I 4 : * 1 1 R : R 1 2 1 1 1 : 1 1 : B R : 4 2 1 1 :
* R 1 : Y 1 1 1 : R 1 R : 1 1 1 1 : 1 1 : 4 R I P 1 1 1 : * 1 1
1 1 : 4 1 : 1 1 1 1

*ŋ#ŕ : h#ψ : ʒ#t · ʒ : t#h
 ʒ#t : ʒ#ŕ#h : *t#ŕ : Rŋ#h#t#t : ʒ#t : B#ŕ : h#t#t :
 *ŕ#t : ʒ#t#t : Rŋ#ŕ : t#t : ʒ : ʒ#ŕ#t : *t#t
 h : ʒ#t : ʒ#ŕ#t

Thet är: Huar som lääs: Thenna kyrkia heter Runasten, thät bor sköna herrar, kunna Runär läsa och skrifva. Håk, Jon, Olle, Kalmarn».

I konceptet saknas skiljetecken och första raden står sist.

Söderberg anmärker, att Rhezelius missförstått *t#t (= hæc). Detta är emellertid icke det enda missförståndet hos Rhezelius. Inskriften bör translittereras på följande sätt:

huør : søm : thætæ : læs

tanæ : kirkia : hætär : runastæn : täl : bør : söcna : haræn : kunnæ : runær : læsæ : oc : scrifuae : hæc io : ola : calmarn

I denna translitteration har # återgifvits med ø till åtskillnad från ʒ o men kan icke uti huør och søm hafva annat ljudvärde än o. Runorna ʒ k och ʒ c brukas utan åtskillnad och th har samma ljudvärde som t. Runan ʒ måste antagas uttrycka både e- och ä-ljud och därtill användes ock ʒ i binderunor. Uti täl är l ʒ åsyftadt att vara ʒ t, som vändts, för att ej binderunan skulle få utseende af ʒ o.

Inskriftens fonetiska transskription torde vara följande:

Hvår som tættæ læs, tænnæ kirkia hetær Runasten. Tæt bor söcna-hærræn kunnæ, runær læsæ ok skrivæ. Hæc Jo[hannes] Ola[i] Kalmarn[ensis].

Öfversättning: Den som läser detta, denna kyrka heter Runasten. Det bör kyrkoherden kunna, [nämligen] läsa och skrifva runor. Detta [skref] Johan Olofsson från Kalmar.

N. J. Löfgren, *Tjenstemän wid Församlingarne och Lärowerken uti Kalmar stift*, Kalmar 1836—1839, innehåller s. 697 följande uppgift:

»Joannes Olai Calmariensis erhöill bisk. Hans Brasks i Linköping fullmagt på Sandby, dat. Lincopie 1525. Osäkert, huruvida han tillträdde eller icke, ty Petrus Aposta var här kyrkoherde år 1525, då nyssn. biskop här visiterade.» Om Runsten sn uppgifves s. 648: »Petrus Magni var här Curatus 1525, då Biskopen i Linköping Hans Brask visiterade. . . . Dn Petrus nämnes i räkenskaperne i Kongl. Kammar-Collegii arkiv såsom kyrkoherde i Runsten och Långlöt åren 1547—57.»

Hvarken runformerna eller språket uti inskriften torde förbjuda antagandet, att den härrör från ofvannämnde Joannes Olai Calmariensis, som alltså också varit kyrkoherde i Runsten. Då det knappt kan antagas, att färdigheten att läsa och skrifva runor varit så allmän bland kyrkoherdarne, som inskriften säger vara önskligt, synes det mycket sannolikt, att runinskriften uti mässboken i Runsten (Öl. 35) är att tillskrifva samma kyrkoherde. Då denna mässbok är tryckt 1541, har Joannes Olai Calmariensis alltså då varit kyrkoherde i Runsten men 1547 efterträds af dn. Petrus.

Ordet *sökna herra* m. 'kyrkoherde, sockenprest' anföres i Söderwalls *Ordbok öfver svenska medeltidsspråket* från 1408. I afseende på språket är att märka, att *th* blifvit *t* och *ä* öfvergått till *å* i *hwor*, äldre *hwä(r)*. Å andra sidan utgör *hwor* med bibehållet *-r* i nom. sg. en viss ålderdomlighet, äfvensom *runær*, som är en utveckling ur runsv. *rūnar*, *rūniz* och alltså kanske förutsätter nom. sg. *run*, icke *runa*.